

*До Спеціалізованої вченої ради Д 26.867.01
Інституту законодавства Верховної Ради України
за адресою: провулок Несторівський, 4, м. Київ, 04053*

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук,
доцента Грицаєнко Людмили Леонідівни
на дисертацію Телешецького Олександра Івановича
на тему «Міжнародно-правове регулювання інституту
нейтралітету», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право**

У дисертаційному дослідженні Телешецького О. І. на тему «Міжнародно-правове регулювання інституту нейтралітету» висвітлено один з малодосліджених на сучасному етапі розвитку юридичної науки інститутів міжнародного права – інститут нейтралітету, оскільки на міжнародній арені перебіг інтеграційних процесів значно поштовхався з середини ХХ століття.

Проблематика нейтралітету та концепт позаблоковості потребують, на нашу думку, більш детального дослідження з точки зору саме міжнародного права з одночасним переосмисленням їхніх сутності, значущості, правових наслідків. Адже глобалізаційні світові процеси стосуються кожної з держав. Наприклад, цілком логічно постає питання про можливу сумісність збереження статусу нейтральної країни з одночасним членством у Європейському Союзі – інтеграційному утворенні, в межах якого розвивається спільна зовнішня та безпекова політика з поступовим формуванням спільної оборонної політики, що, можливо, сприятиме спільній обороні (ст. 24 Договору про ЄС).

Досвід окремих європейських країн з нейтральним статусом щодо їхнього членства в окремих міжнародних організаціях, на перший погляд, не завжди повноцінно узгоджується з класичним розумінням у міжнародному праві змісту нейтрального статусу держави. Водночас треба пам'ятати, що політика нейтралітету формувалася в різні часові періоди під впливом

розвитку міжнародних відносин, зміни балансу сил на міжнародній арені. Її зміст трансформувався, прилаштовувався до різних викликів епох. Однак цей інститут не втратив своєї актуальності, що свідчить про еволюцію концепції нейтралітету та її адаптацію до нових міжнародно-правових умов.

Дослідження інституту нейтралітету в міжнародному праві особливо актуальне в контексті міжнародно-правових гарантій нейтралітету, а також можливості подальшого збереження статусу нейтральної держави з одночасним зростанням ролі міжнародно-правових зобов'язань колективної безпеки.

Дослідження надало автору можливість: проаналізувати становлення та трансформацію інституту нейтралітету в історичній ретроспективі (підрозділи 1.1, 1.3); встановити розвиток доктрини нейтралітету (підрозділ 1.2); дати загальну характеристику інституту нейтралітету в міжнародному праві (розділ 2), визначити місце інституту нейтралітету в умовах сучасного універсального правопорядку (розділ 3).

Усе це підтверджує виконання автором визначених завдань і досягнення поставленої у роботі мети – дослідження еволюції інституту нейтралітету й позаблоковості в умовах трансформації європейських структур безпеки та в контексті здійснення зовнішньої політики нейтральними і позаблоковими державами.

Всебічне дослідження дисертантом вказаних питань свідчить про комплексність і цілісність дисертаційної роботи. Поза сумнівом, дисертація О. Телешецького має новаторський характер, оскільки містить низку елементів наукової новизни.

Так, заслуговують на увагу такі положення наукової новизни:

– обґрунтована позиція про те, що нейтралітет держави не суперечить принципам колективної безпеки;

– авторський висновок про те, що нейтральний статус не може адекватно відповідати національним інтересам України після подій 2014 року та забезпечити її безпеку;

– оцінка автором перспектив розвитку інституту нейтралітету в системі міжнародної безпеки.

Поза сумнівом, наукову новизну містять і висновки, що додатково аргументують і доповнюють сформульовані в науці міжнародного права окремі положення, зокрема висновок про те, що правове та загальнополітичне розуміння інституту нейтралітету розвивалося й укріплювалося лише у воєнні періоди; обґрунтована позиція стосовно того, що в умовах універсального правопорядку лише одностороннього проголошення державою свого статусу постійного нейтралітету недостатньо, адже повага такого права від суб'єктів міжнародного права виникає лише з міжнародних актів; думка про те, що в системі сучасного міжнародного права нейтралітет (як традиційний, так і постійний) можна розглядати як засіб забезпечення і підтримки міжнародних миру та безпеки.

За результатами проведеного Телешецьким О. І. дослідження набули подальшого розвитку положення щодо: генези інституту нейтралітету; трансформації його змісту в різні періоди історичного розвитку людства; положення про те, що нейтралітет не є гарантією безпеки.

Структура наукового дослідження характеризується логічною будовою. Чітко вибудована структура дисертаційної роботи дала автору змогу комплексно дослідити інститут нейтралітету в динаміці його розвитку, надати оцінку його актуальному стану з позиції сучасних тенденцій розвитку міжнародних відносин.

У змісті *Розділу 1* дисертаційної роботи досліджується генеза інституту нейтралітету, розкриваються його характерні особливості в різні історичні епохи. У підсумку автор доходить висновку про те, що в умовах універсального правопорядку лише одностороннього проголошення постійного нейтралітету недостатньо, оскільки правовим наслідком подібного державного акта буде лише одностороннє набуття «прав» щодо нейтралітету.

У *Розділі 2* розкрито питання змісту та форм інституту нейтралітету в міжнародному праві, а також досліджено питання співвідношення інституту постійного нейтралітету й колективної безпеки. Слушним, на нашу думку, є висновок автора, що нейтральні держави мають брати участь у забезпеченні міжнародної безпеки усіма способами та засобами, що не суперечать суті зобов'язань нейтралітету.

У *Розділі 3* дисертації аналізується досвід реалізації статусу нейтралітету окремих країн, адаптація цього інституту до сучасних реалій глобалізаційних процесів. У цьому контексті варто звернути увагу на думку автора дослідження про те, що можливостей для легітимної спроби припинення застосування інституту нейтралітету в доступній для огляду перспективі не проглядається.

Загалом дисертаційна робота Телешецького О. І. є комплексною, самостійною та завершеною науковою працею, у якій в історичній ретроспективі, а також на основі аналізу сучасного стану інституту нейтралітету комплексно досліджено питання про перспективи його існування.

Результати дисертації викладені у: 8 наукових публікаціях, з яких: 5 наукових статей, опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 наукова стаття – у зарубіжному виданні; 2 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Практичне значення дисертаційного дослідження Телешецького О. І. полягає в тому, що сформульовані в роботі положення і пропозиції є внеском у розвиток науки міжнародного права.

Позитивно оцінюючи та відзначаючи належний рівень підготовки дисертаційної роботи, рівень наукової новизни результатів дослідження О. І. Телешецького, слід зазначити такі положення дисертації, що мають стати предметом дискусії під час публічного захисту.

1. Потребує уточнення положення автора про те, що нейтральні держави добре підходять для того, щоб зробити важливий внесок у боротьбу з новими небезпеками світовому правопорядку, серед яких: розповсюдження зброї масового знищення; тероризм, який потенційно має нові небезпечні виміри в поєднанні з розповсюдженням зброї; неконтрольована міграція, поширення організованої злочинності.

2. У науковому дослідженні чітко не прослідковуються критерії розмежування політичних і міжнародно-правових аспектів нейтралітету. На нашу думку, більш чітке та структуроване виокремлення правових засад інституту нейтралітету значно збагатило б це дисертаційне дослідження.

3. Незважаючи на те, що автор виклав певну періодизацію розвитку концепції нейтралітету, визначив ключові віхи становлення інституту нейтралітету як правового явища, на жаль, він не сформулював власного авторського бачення сутності інституту нейтралітету в умовах сучасного міжнародного правопорядку.

Ці зауваження можуть бути сприйняті як дискусійні та спрямовані на уточнення авторської позиції і перспективу авторських наукових пошуків.

Викладені зауваження не мають принципового характеру та в жодному разі не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Телешецького О. І.

Вважаємо, що наукова робота присвячена дослідженню важливої з теоретичної та практичної точок зору проблематики. Дисертація Телешецького Олександра Івановича на тему: «Міжнародно-правове регулювання інституту нейтралітету» характеризується належним теоретичним рівнем. Вона є завершеною науково-дослідною працею і за своїм змістом, науковими результатами, актуальністю та новизною – самостійним вкладом у науку міжнародного права.

Автореферат відповідає встановленим вимогам і відображає основні положення дисертаційної роботи. Наукові публікації відображають основні

положення дисертаційного дослідження і свідчать про належний рівень апробації наукових ідей автора.

Дисертація Телешецького О. І. на тему: «Міжнародно-правове регулювання інституту нейтралітету» відповідає спеціальності 12.00.11 – міжнародне право та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Телешецький Олександр Іванович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

кандидат юридичних наук, доцент
консультант аналітичного відділу
підготовки прокурорів
Тренінгового центру прокурорів України

Людмила ГРИЦАЄНКО

*Людмила Грицаєнко Л. завідує
начальник відділу по роботі з
персоналом Тренінгового центру
прокурорів України Ситко Там.*

29.04.2021